

Ian MacGiούαν: ένα από τα πρώτα του βιβλία τώρα στα ελληνικά

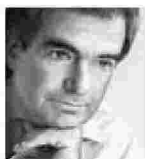
Τα κβάντα, η απώλεια και η Θάτσερ

Σ' ένα από τα πρώτα βιβλία του (1987), ο Ian MacGiούαν μπαίνει στα χωράφια της κβαντικής φυσικής προκειμένου να διαχειριστεί τον πόνο από την απώλεια ενός παιδιού, τη διάλυση του γάμου, την ανάδυση των παράλληλων πραγματικοτήτων της μνήμης. Αυτά, σε μια δυστοπική Αγγλία του τέλους του αιώνα, όπου ο θρίαμβος του θατοσερισμού δεν αποτρέπει την πρωθυπουργό από το να ερωτευθεί παλιμπαϊδίζοντα υφυπουργό της

Δύσκολο θέμα για έναν μυθιστοριογράφο. Κατάθλιπτικό, από χέρι. Η απώλεια ενός παιδιού εμπεριέχει από μόνη της όλο τον παραλογοισμό της ύπαρξης. Το πράγμα γίνεται χειρότερο στη σημερινή ευρωπαϊκή οικογένεια του ενός, άντε δύο απογόνων, και ακόμη πιο δύσκολο όταν δεν πρόκειται για τον θάνατο, αλλά για την απώλεια, ας πούμε, της κόρης σου. Τότε δεν έχεις καν την δυνατότητα επιλογής της αυτοκτονίας, αφού υπάρχει πάντα η ελπίδα ότι το παιδί μπορεί να αποδειχθεί ζωντανό. Αρα, μετεωρίζεσαι εσαεί μεταξύ αποδοχής του γεγονότος και ελπίδας ότι ίσως κάποια μέρα γίνει το θαύμα.

Ο Στίβεν Λιούις, επιτυχημένος συγγραφέας παιδικών βιβλίων, και η σύζυγός του Τζούλι, μουσικός, βρίσκονται λοιπόν αντιμέτωποι με την άμετρη σκληρότητα της μοίρας τη στιγμή που όλα δείχνουν να βαίνουν καλώς στη ζωή τους. Η τρίχρονη κόρη τους διαφεύγει από την προσοχή του Στίβεν ένα πρωί στο ταμείο του σουπερμάρκετ και από κει και πέρα όλα ανατρέπονται. Η απεγνωσμένη αναζήτηση της μικρής, η παράδοση στην

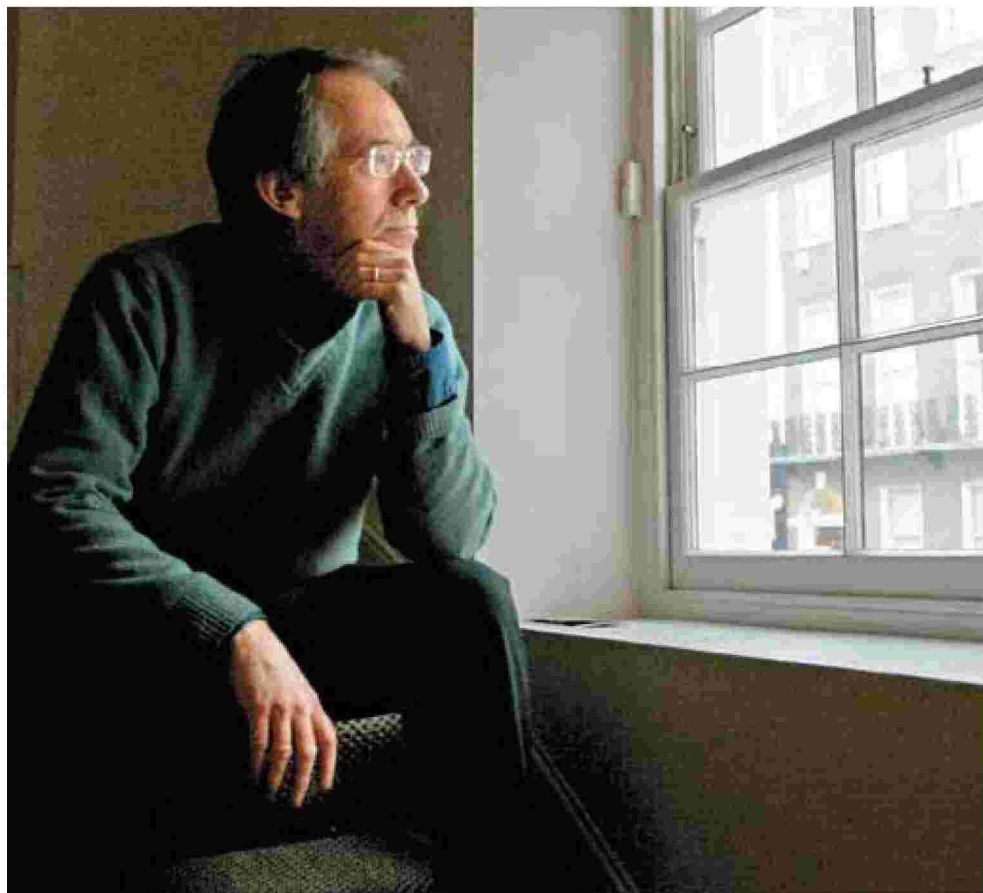
κατάθλιψη, η καταστροφή της οικογενειακής εστίας, η καταφυγή της Τζούλι σ' ένα ίδρυμα και η αποτυχημένη προσπάθεια επανασυγκόλλησης της σχέσης τους δίνονται με διαρκείς αναδρομές κατά τις ώρες της ανίας στο υπουργείο Παιδείας, όταν ο Στίβεν συμμετέχει σε μια από τις

Γράφει ο Μιχάλης Μοδινόγος

επιτροπές σοφών που έχουν συσταθεί από την πρωθυπουργό προκειμένου να προτείνουν βελτιώσεις του εκπαιδευτικού συστήματος προς συντηρητικότερη κατεύθυνση. Στο συγχυσμένο μυαλό του ήρωά μας το παρόν συμπλέκεται με το παρελ-

θόν, οι μνήμες με τις προσδοκίες, ο χρόνος με τη βιωμένη ιστορία, επεισόδια της ζωής του με παράλληλες πραγματικότητες που γίνονται αυθύπαρκτες. Σε μια περίπτωση, όταν ο Στίβεν επισκέπτεται την Τζούλι στην αγροικία όπου έχει αποσυρθεί, βιώνει την παράξενη εμπειρία μιας σκηνής σε ένα οικείο τοπίο, μια γνώριμη παμπ, όπου ένα ζευγάρι αποδεικνύεται πως είναι οι γονείς του πριν ακόμη παντρευτούν, λίγο μετά τον πόλεμο, όταν, όπως αποδεικνύεται αργότερα, συζητούσαν το εάν η εγκυμονούσα μητέρα του θα κρατούσε το παιδί – δηλαδή τον ίδιο. Σε μια άλλη περίπτωση, ο Στίβεν επισκέπτεται τον φίλο και μέντορά του, πρώην εκδότη και ανερχόμενο αστέρα της πολιτικής, που τα έχει παρατήσει όλα προκειμένου να αποσυρθεί στην εξοχή με την γυναίκα του Θέλμα, θεωρητικό φυσικό. Εκεί θα διαπιστώσει ότι ο φίλος του έχει απορρίψει τον απαιτητικό κόσμο των ενθλίκων και συμπεριφέρεται σαν παιδί, που παίζει στο δάσος, πίνει το γάλα του και κοιμάται στις εννιά, διασχίζοντας τις άπειρες διαστάσεις του χρόνου προς την μοναδική κατεύθυνση που τον ανακουφίζει. Η Θέλμα εξηγεί την παραδοξότητα του ζητήματος του χρόνου

RANDOLPH GUAN

Ο 65χρονος, σήμερα, Ian MacGiούαν έχει γράψει, μεταξύ άλλων, 12 μυθιστορήματα. Έχει πάρει βραβείο Booker για το «Αμστερνταμ», ενώ η «Εξιλέωση» μεταφέρθηκε στον κινηματογράφο

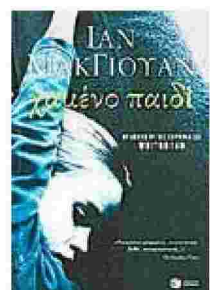
εγκαιρώς μέσα στην αφήγηση και ο MacGiούαν δράπεται της ευκαιρίας να καταφύγει στις φυσικές επιστήμες, κάτι που θα επαναλάβει αργότερα με εντυπωσιακή επάρκεια στα ώριμα έργα του, καταδυόμενος λ.χ. στο άβατο της ιατρικής και της νευροφυσιολογίας στο «Σάββατο» και στις περιβαλλοντικές επιστήμες στο «Σόλαρ». Εδώ η φυσικός Θέλμα λέει: «Αυτοί που αποτιμούν τον κόσμο δεν μπορούν πλέον να κρατάνε αποστάσεις, πρέπει να αποτιμήσουν και τον εαυτό τους. Υλη, χρόνος, χώρος, δυνάμεις – όλα όμορφες και περίπλοκες ψευδαισθήσεις στις οποίες πρέπει τώρα να συμμετάσχουμε κι εμείς... Ο Σαίξπηρ θα 'πρεπε να 'χει συλλάβει τη λειτουργία των κυμάτων, ο Ντον να 'χε κατανοήσει την αλληλουχία και τη σχετικότητα του χρόνου». Και παρακάτω: «Εσείς, οι "άνθρωποι της τέχνης" όχι μόνο αγνοείτε αυτά τα θαυμάσια πράγματα, επαίρεστε από πάνω που δεν ξέρετε τίποτα... Νομίζετε πως μια τοπική, παροδική μόδα όπως ο μοντερνισμός – ο μοντερνισμός! – είναι το πνευματικό επίτευγμα της εποχής μας. Αξολύπητοι!». Κατά κάποιο τρόπο, λοιπόν, ο Ian MacGiούαν δράπεται της ευκαιρίας της απώλειας ενός παιδιού αλλά και της τάσης των ηρώων του να βρουν καταφύγιο στην παιδική ηλικία προκειμένου να διατυπώ-

σει ένα πρόγραμμα δουλειάς στο οποίο θα μείνει πιστός στη συνέχεια. Η τέχνη, μας ψιθυρίζει, δεν έχει και πολύ νόημα αν αγνοείς τις επιστημονικές θεωρίες, τις αλληλέλληλες ρήξεις στους ποικίλους τομείς της γνώσης και τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις. Ο συγγραφέας οφείλει να σκύβει με σεβασμό και ταπεινότητα μπρος στα όσα θαυμαστά ξετυλίγονται μπροστά στα μάτια του. Η αντικειμενικότητα δεν έχει νόημα, και ο παρατηρητής αναγκαστικά συντήκεται με το αντικείμενο της παρατήρησης – κατά την κβαντική θεωρία το τροποποιεί απλώς και μόνον παρατηρώντας το. Όπως εξηγεί και πάλι η Θέλμα στον Στίβεν, χρόνος και χώρος δεν είναι διαχωρίσιμες κατηγορίες αλλά εκφάνσεις η μία της άλλης, όπως ύλη και ενέργεια, κίνηση και χρόνος. Ή για να θυμηθούμε την εκλαικωμένη εκδοχή της Αρχής της Απροσδιοριστίας του Χάιζενπεργκ, όσο περισσότερα ξέρεις για τη θέση ενός αντικειμένου τόσο λιγότερα ξέρεις για την ταχύτητα με την οποία κινείται – και βεβαίως το αντίστροφο.

Το «Χαμένο παιδί» (βραβείο Whitbread 1987) πραγματεύεται την απώλεια ενός παιδιού και μεταφορικά της παιδικής ηλικίας

Προαναγγελία μεγάλων επιτυχιών

Ο ενθουσιασμός του MacGiούαν για τις φυσικές επιστήμες συχνά προδίδει μια σπουδή να ενσωματώσει το φανταστικό στο πραγματικό. Τα προτάγματα των κεφαλαίων όπου παρατίθενται παιδαγωγικές προσεγγίσεις με πνεύμα παλινόρθωσης δύσκολα αρθρώνονται με την πλοκή. Οι παράλληλες ιστορίες που ανασύρει η μνήμη του συγγραφέα παραμένουν παράλληλες, χωρίς οργανική σύνδεση με το κυρίως σώμα της ιστορίας. Αλλά αυτές οι ανεπάρκειες όπως και το υπερβολικά παρατεταμένο, λυρικό χάπι εντ γίνονται συχωρητέα καθώς έχουμε μπροστά μας ένα είδος ασκήσεων επί χάρτου που προαναγγέλλουν τις μετέπειτα μεγάλες του επιτυχίες, όπως το «Αμστερνταμ» και η «Εξιλέωση».

Ian McEwan
ΧΑΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙ
ΜΤΦ. ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΣΧΙΝΑ,
ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗ, 2013
ΣΕΛ. 398, ΤΙΜΗ: 18 ΕΥΡΩ